

www.duzgun.ir
<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

www.duzgun.ir
<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

www.duzgun.ir
<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

www.duzgun.ir
<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

افتخار زنوزار

به کوشش

دکتر حسین محمدزاده صدیق

نشر تکدرخت

www.duzgun.ir

<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

عنوان کتاب ♦ افتخار زنوزی

به کوشش ♦ دکتر حسین محمدزاده صدیق

حروف‌نگاری، ویرایش و صفحه‌آرایی ♦

نوبت چاپ ♦ اول تاریخ نشر ۱۳۹۱ ♦ شمارگان ♦ ۱۰۰۰ نسخه

شابک ♦ ۷-۸۹-۵۵۵۹-۶۰۰-۹۷۸ محل نشر ♦ تهران قیمت ♦ ۱۰۰۰ تومان

آدرس ♦ تهران، خیابان انقلاب، انتهای خیابان نوفل‌لوح، پلاک ۱، واحد ۴.

تلفن ♦ ۶۶۵۶۵۱۳۲

فهرست مطالب

۹.....	جدول آسان خوانی متون ترکی
۱۱.....	اختصارات
۱۲.....	بیرنجه کلمه
۱۹.....	بیلؤلوق
۱۹.....	بنزهدی ازل روضه‌ی رضوانه بیلؤلوق،
۳۰.....	دگیرمان
۳۰.....	آه او گوندن کی قضا سالدی دگیرمانه منی،
۳۵.....	خرمن
۳۵.....	یاران، منی گتیرمیش تنگه بلای خرمین،
۴۵.....	قضا سنگی
۴۵.....	حصار سیب اول چوخ بلند آخرده پست اولدو،
۴۹.....	کندلی
۴۹.....	گتیردی شاعرا هجویین - زنوزا - بیر نفر کندلی،
۵۲.....	در مدح دهاتی گفته
۵۲.....	نه شیرینسن، سنه قربان اولوم، ای لب شکر کندلی،
۵۶.....	قوشا بیت
۵۸.....	لعتجه

www.duzgun.ir
<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

جدول آسان خوانی متون ترکی

برای آسان خوانی متون ترکی، املائی کلمات عربی و فارسی را مطابق اصل آنها نگهداشتیم و برخی تغییرات در نگارش کلمات ترکی در این کتاب اعمال کردیم که در جدول‌های زیر نشان می‌دهیم:

۱. جدول واک‌نگاری

معادل حروف لاتین	مثال	نشانه‌های واکه‌های ترکی
almaq	A, a	آ، ا
əl	Ə, ə	ا، آ، ه
ilan	İ, i	ای، یی
qızıl	I, ı	ای، بی
sol	O, o	او، سو، و
söz	Ö, ö	او، سو، و
ulduz	U, u	او، سو، و
düzmək	Ü, ü	او، سو، و
yel	E, e	ای، یی، ه

۲. جدول آواک‌نگاری

معادل حروف لاتین	مثال	نشانه‌های آواک‌های ترکی
buz	B, b	ب / بی / بب
öpmək	P, p	پ / پی / پپ

www.duzgun.ir

<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

toy	T, t	توی (جشن)	ت / ت / ت / ت
Sürəyya	S, s	ثریا	ث / ث / ث / ث
can	C, c	جان	ج / ج / ج / ج
çaşmaq	Ç, ç	چاخماق (آتش زنه)	چ / چ / چ / چ
Həvva	H, h	حوأ	ح / ح / ح / ح
xaliq	X, x	خالیق	خ / خ / خ / خ
daş	D, d	داش (سنگ)	د / د
zövq	Z, z	ذوووق	ذ / ذ
bir	R, r	بیر (یک)	ر / ر
ziğ	Z, z	زیغ (گیل)	ز / ز
jalə	J, j	ژاله	ژ / ژ
sərin	S, s	سرین (خنک)	س / س / س / س
şəhid	Ş, ş	شهید	ش / ش / ش / ش
sidq	S, s	صیدق	ص / ص / ص / ص
zəlalət	Z, z	ضالالت	ض / ض / ض / ض
Tur-e Sina	T, t	طور سینا	ط / ط
zill	Z, z	ظلل	ظ / ظ
Cə`fər	`	جعفر	ع / ع / ع / ع
bağ	Ğ, ğ	باغ	غ / غ / غ / غ
fəna	F, f	فنا	ف / ف / ف / ف
qaş	Q, q	قاش (ابرو)	ق / ق / ق / ق
kəsmək	K, k	کسمک (بریدن)	ک / ک / ک / ک
gəzmək	G, g	گزمک (گشتن)	گ / گ / گ / گ
diləyim	Y, y	دیله گیم (آرزویم)	گ / گ / گ / گ
lalə	L, l	لاله	ل / ل / ل / ل
miskin	M, m	میسکین	م / م / م / م

incə	N, n	اینجه (ظریف)	ن / نـ / نـن
vaxt	V, v	واخت (وقت)	و / وـ
hilal	H, h	هیلال	ه / هـ / هـه
yaban	Y, y	یابان (دشت)	ی / یـ / یـی

اختصارات

- [ا. جـ.] اسم جمع
- [فـ. مـ.] فعل مرکب
- [ا. تـ.] اسم تفضیل
- [صـ.] صفت
- [ا. مـ.] اسم مصدر
- [ا. مـ.] اسم مکان
- [مـ. مـ.] مصدر مرکب
- [ا.] اسم
- [مـ. مـ.] مصدر مرکب

بیرنچه کلمه

افتخار تخلص ائدن و افتخار
الذاکرین لقبی ایله تانینان آخوند ملا
عباس افتخار زنوزی، شمسی ۱۲۴۳ -
نجو ایله،^۱ مرند شهری نین شمالی بؤلگه سی نین ۲۵
کیلومتر لیگینده یئرلشن و مرند - جلفا جاده سیندن ۱۰

^۱ جعفری زنوزی مرندی، علی. نغمه های آذری، تهران، ۱۳۷۹، ص ۲۲۶.

کیلومتر فاصله سی اولان زنوز شهرینده دنیا یا
گلمیشدیر.

زنوز شهری، عالمی، شاعرلر و فلسفه چیلر یوردودور.
اوردان ملا عبدالله زنوزی،^۲ اوغلو آقا
علی حکیم مدرس،^۳ ملا مهر علی
فدوی، فانی زنوزی کیمی فلسفه چیلر،
ظهور ائتمیشلر.

عباس افتخار زنوزدا یئنی یئتمه ایکن ایلک
تحصیلاتینی باشا و بزمپش و درس لرینی تکمیل ائتمه
اؤچون تبریزه کؤچمؤشدور. تبریزین علمی حوزه لرینده
تحصیلاتینی قورتاردیقدان سونرا زنوز شهرینه
قایتمپش، اوردادا ساکن اولموش، منبرده وعظ و خطابه

^۲ محمدزاده صدیق، حسین. ملا عبدالله زنوزی، تهران، ۱۳۷۷.

^۳ جعفری زنوزی مرندی، علی؛ همان.

ایله اهالینی ارشاد ائتمیش و گۆجلۆ تنقیدی شعرلر
یازمیشدیر. اؤنون وفات تاریخی ۱۳۱۸ ش. ایلی^۴ قید
اؤلموشدور.

اؤنون اؤغلو آذری تخلص ائدن **میرزا
حسین جعفری زنوزی** ده شاعر
اؤلموشدور. اؤنون ۳۰۰۰ بیته یاخین شعرى وار
ایمیش.^۵

عباس افتخار، رضاشاه عنوانی ایله
تانبان **داشرضا پالانی** نین حکومتی علیهینه
قیام ائدن روحانی لردن بیریسیدیر. اؤ حکومتین

^۴ همان.

^۵ محمدزاده صدیق، حسین. دیوان اشعار ترکی میرزا حسین جعفری زنوزی متخلص به
آذری، تهران، تکدرخت، ۱۳۸۹.

افشاسپندا ۱۳۱۷ - نجی ایلده یازدېغی شعرلر
نتیجه سینده جلاى وطن اولمشدور.

عباس افتخار، وعظ و خطابه یانپندا، همده
اکینچیلیک و آرپچیلېق ایشلری ایله ده مشغول
اولوردو. و همین یولدان گذران ائدیرمیش. نوهسی نین
یازدېغنا گۆره، اریک اکرمیش. بیر زمان اکیب، یېغېب
بازاردا ساتماغا آپاردېغی اریکلرینی ساتا بیلمه دیگی
اؤچۆن، آشاغېداکې قوشا بیتى یازمېشدېر:
بر این بازار زردآلو اگر صد افتخار آید،
هماره بازگردد، زردروی و شرمسار آید.
مقام افتخاریت بود ملحوظ در مسجد،
ولی در کارخانه قوت بازو به کار آید.

میرزا علی خان حکیم لعلین
کندلیلری هجو ائدن شعرینه **ملا عباس**

زنوزی منظوم بیر جواب یازمبشدپر. سونرا
حکیم لعلی آشاغپداکې:

نه شیرین سن، سنه قربان اولوم ای لب شکر کندلی،
سنی هر کیمسه گؤرسه، دین و دنیادان کئچر کندلی.

مطعلی شعر ایله اؤنا جواب وئرمیشدیر. ملا عباس
زنوزی نین نوهسی نین دئدیگینه گؤره، حکیم
لعلی آشاغپداکې شعر ایله زنوزا گلیمیش و ملا
عباسدان عذر ایسته میشدیر.

افتخار زنوزی نین شعری بئله باشلاپیر:
گتیردی شاعرا هجوین زنوزا بیر نفر کندلی،
قولاق وئرگؤر نئجه یازمبش جوابین مختصر کندلی...

ملا عباس افتخار زنوزی نین دیوانی
و شعرلری آرادان گئدیب، ایتیپ باتمبشدپر. بو کتابچادا

وئریلن شعرلری نوہسی کارگر تخلص ائدن علی
جعفری گۆن ایشیغینا چبخارتمیشدپر. همین شعرلری
آقای جعفر محسنیان زنوزینین
همتی ایله الده ائتدیک، نظمه سالدبق و بعضی محلی
لغتلی، جزوه‌نین سونونا بیغدبق. سۆز یوخ کی مرحوم
افتخار زنوزینین شعرلری بو جزوه‌دن
قات قات چوخ ایمیش. اومید ائدیریک کی اؤنون بیر
گۆن مکمل دیوانی تاپیلپ نشر اولسون.

دکتر ح. م. صدیق

تهران - شهریور ۱۳۹۰

www.duzgun.ir
<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

بیلۆلوق

مفعول مفاعیل مفاعیل فعولن

(هزج مئمن اخرب مکفوف محذوف/ -)

- ۱ بنزهردی ازل روضه‌ی رضوانه بیلۆلوق،
تئز اولدو بدل گوشه‌ی زندانه بیلۆلوق.
- ۲ حق ائندی بو ایل رحمتینی هر یئر نازل،
حتی ارهواج، داش کسه‌نین حالینا شامل،
یاغدی زیره‌یه، مؤشرؤفه، رحمانی‌یه کامل،
علت نه‌دی بیلمه‌م کی دگیل رحمته قابل،
کافر دی یقین گلمه‌یب ایمانه بیلۆلوق.

www.duzgun.ir

<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

۳ هر گۆن كى بولود تيره اولوب قالخدي هوايه،
ال گۆتدۆك او دم صدق ايله درگاه خدايه،
اطرافه ياغب شدت ايله اتندی سقايه،
بیر پۆف نمینی یئل گتیریب بیز فقرايه،
پۆف نمدی فقط حرمت مهمانه بیلؤلوق.

۴ یولداشلارین هئچ بارهده بیر علتی یؤخدور،
یوخ بخل و حسد ذرهجه گۆیلؤ، گۆزؤ تؤخدور.
الحق علمانین پتگه دقتی چؤخدور،
باخدېقجا دئیه ر کیم یئریمیز داغدی سؤیؤخدور.
فایق اولاجاق آخبرې هر یانه بیلؤلوق.

۵ آلدېم قالبین نسیه بیرین ایکی قېرانه،
یېقدېم قاپیلاردان زیبیلی خانه به خانه،
تئز تئز سؤوویوب هم قورودوب آتدېم او یانه،

تا پدېم زېره گير هم بره گير بير نچه دانه،
قويدو هامېسېن ائوده بو ويرانه بيلوولوق.

۶ كوند اولموش ايدى تيغ و تبر، نيزه نه مدت -
كسمه زدى ووراندا، دئديم اولماز بتله فرصت،
اورد اچكيريك داشا اولور اوزگه غنيمت،
بیر يوک قره خال داش يېغارام مال تجارت،
بو شوق ايله سالدې بيزى ميدانه بيلوولوق.

۷ هر يئرده ائديب بولشويك اوز حكيمنى اجرا،
ايستر اربلاردا انده اوز حقينى ايفا،
وئرميرله بو ايل صاحبينه قيچينى اصلا،
كاسبلره پايلرلار مواسات ايله گويا،
اربابه جواب ائيلهدى مردانه بيلوولوق.

۸ خارج اولاني قسمت ائدير ملته بير بير،

اربابنا فرصت بره گير توتماغا وئرمير،
اۆلموش قدغن كيم اۆزونه بيرده قايتمير،
بو قاعده و سبكىنى هئچ يئرده ايتيرمير،
باخماز بو نفوذ ايله بنگ و خانه بيلوولوق.

۹ مسكين علما گونده گئدير پاى پياده،
آخشام قايدېر منزله بو ايسسى هواده.
سؤيله ر كى ذغالدېر ايشيميز قالدې خداده،
هم ميرزا محمد على نين
دستى دعاده،
ظلم ائدى بو ايل فرقه ي عرفانه بيلوولوق.

۱۰ چاشپرلارې نين عطرى يئته ن دمده مشامه،
واله ائدير انساني صد احسن بو مقامه،
الحق سويونون قوه سي وار هضم طعامه،

اۇن بئش چۆرە گىن بىر جەسىنى قۇيمورو شامە،
اخىر بىزى محتاج اندهجک نانه بيلوولوق.

۱۱ جارى اولور انهار جنان كىمى، بۇيوك رود،؟
اركك آرينبن زمزمهسى نغمهى د ا و د،
ائششك تزه گى مجمر يمیزده عوض عود،
داشدان تىكىليب واردې نئچه قصر زرانود.
اطراف جوانبده آخار چشمه و هم رود،
يؤز طعنه وورار باغ گلستانه بيلوولوق.

۱۲ چرخ آلتدا پته كچى كىمى پُر حيله و غماز،
شُكر ائيله مەين خالقينه فرقه تاپيلماز،
بخل و حسديندن بىرى وئرمز بىرينه راز،
گر رحمت حق سیر ائده دنيانى بو دۇيماز،
مطلقده كى بو فرقه دم باد ايله دمساز،
ايستر ياغا هر گۆن ولى بو شرط ايله چۆخ آز،

راضی دگیل اطرافینه بیر قوش ائده پرواز،
بو حالتیمزدن یئتیشیب جانہ بیلؤلوق.

۱۳ خالق بویوروب نعمتینی خلق ائده اظهار،
بو آیہی قرآندی، کیم ائیلر بونو انکار.
بو طایفه بو آیہیہ هئج ائتمه ییب اقرار،
بال آدی گلنده چکیسن آه شرربار،
نفرین ائده جک کیم آلبشپب یانه بیلؤلوق.

۱۴ هاردا اولاق قش موسمی بیر مجلس عالی،
بونلار قیزبشا کیمسه یه وئرمزله مجالی.
کامل دوشویوب ساغ سولا چپر پارلار ذغالی،
بیلدیر پته گین نه بئچه سی اولدو نه بالی.
اولدو دو هوا هئج بیرینین اولمادی حالی،
کسدیم قوروشان؟ روزی یه تک جمله سی خالی،

وئرمز لر امان بیرجه مسلمانہ بیلؤلوق.

۱۵ اولمادی بئجه ائیلہ مہ سین چوخ سنی من تک،
قالدی زیره گیر یا بره گیر غصہ سین از چک،
جبلقی چکہ سن اغزینا محکم اولی دنیک،
چالسان سالاجاق شور بیابانہ بیلؤلوق.

۱۶ حاجی قاسمی کوشک سرای شوقه گتیردی،
اوردان پته گی مؤشرو فہ بیر گوندہ یئتیردی،
صد حیف کی مؤشرو ف کیشی نین سعین ایتیردی،
قبردی آرپسین اولمادی اوردان دا گوتوردی،
چله خانادا وئردی عجب سانه بیلؤلوق.

۱۷ رحمانی یولون ملا باقر صدق ایله
دوتدو،

رحمانی نی دوتدو ولی رحمانی اونوتدو.

هر كس خيبر آلدې دئدى: «گويا برهوتدو.»
بىز ملته آخېردا او ماوانى قوورتدو،
بىز راضىبېق اول قسمت رحمانه بيلولوق.

۱۸ ميرزا نصيرى، تومرا بو ايل
ائيلهدى دلشاد،

هم دوتدو بچه، هم اوزونو ائيلهدى ارشاد.
ائششك ديرليپ اولمهسه اولدو ائوين آباد،
گر ائششك اوله اولدو ايشى ناله و فرياد،
گل سير ائيرم اه ايله افغانه بيلولوق.

۱۹ قوى ميرزا محمد على نين گوشينه
چاتسين،

مقصودى بودور جيفهى دنيانى چوخاتسين.
بوردا بيزه يولداش قويوب آدين آدي باتسېن،

گۆندە آچا دۆككانېنى راحت گئجه ياتسېن.
اوغلو آپارېب جهره يۆكۆن ائللره ساتسېن،
بیز ایستمه دیک باری، او مقصودونا چاتسېن،
آل - وئردە ائدییدیر اؤنو فرزانە بیلؤلوق.

۲۰ چۆن روز ازل آچدېق او منزلده دۆكانې،
خوش گلمه دی بالمره منه وضع مکانی.
«ای وای دده دیر» قوشلارېنېن ورد زبانی،
گۆگلدە حد الطیر ائله دیم قالدې نهانی،
هر چند کی معلوم دگیل سود و زیانی،
اما گتیریر غم، دل انسانه بیلؤلوق.

۲۱ هجو ائتمز ایدییم من سنی دو تمام سنی دشمن،
قورخدوم گله سنده باشېما وقفه ی خرمن.
منظور دگیل کیم گوره سؤنبؤل، گؤل و گؤلشن،

ايستر آلا اشعارله شاعر صله سندن،
ايسترسن اولا خاطرى خوش دیدهسى روشن،
دۆلدور عسل ايله پته گين تا دئيه احسن،
وصفين يازبان گۆندهره هر يانه بيلؤولوق.

۲۲ خالق بيلير اما بو سفر بد سفر اولدو،
اما علمانين سفرى بي خطر اولدو.
هرچند كي خرجى چوخ اولوب دردسر اولدو -
باشماقدا اونون منفعتى مختصر اولدو،
ايش گوردؤ اونا خيلى حكيمانه بيلؤولوق.

۲۳ منده باشبيمي باشلارا قاتدېم پته گيم وار،
آزدېر پته گيم صاف ديليم، پاك اوره گيم وار.
غم يوخ ايكي عالمده حسين تك كؤمگيم وار،
اما نئچه زاد درگه حقدن ديله گيم وار:

بیرجه گۆرههه اللى پته گیم بیر اینه گیم وار،
روضه اؤخویام ملته مجانه بیلؤلوق.

دیگرمان

فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فعلن

(رمل مثنیٰ مخبون محذوف/..... -... -...)

- ۱ آه او گوندن کی قضا سالدی دیگرمانه منی،
دئیه سن سالدیلار بیر آتش سوزانه منی.
ایشله دی اول گنجه نی صبحه تک اندازه ایله،
یوخلادپردی بیزی خوش لحن و خوش آوازه ایله.
اول گنجه خالقه چوخ حمد [و] ثنلار قیلدیم،
اول صبح نماز اوسته دعالار قیلدیم.

بو دعا تیری اجابت ھدفینه چاتدی،
من دعانی اۆخویان دمدە دگیرمان یاتدی.
۵ تئز دوروب باخدی دگیرمانچی دئدی: «پر دؤشدی،
غم یئمە قېللام علاجېنی بو بیر سھل ایشدی.»
پر درست ائیلەدی فی الفور یئرینە چالدى،
گۆردۆ ساز اولمادی بیچارە معطل قالدی.
دئدی: «دن یاشدی داشیندا دیشەگی ھم یۆخدور،
بوغازی ھم بۆشالب قوی دۆشۆرەک ایش چۆخدور.»
دۆشۆرن دمدە داشی من دە مددکار اولدوم،
اول دگیرمانچیا من یولداشېنان یار اولدوم.
ایشلەدی یاتدی گۆرۆب اولمویاجاق چارەپذیر،
گئتدی بیر اۆزگە دگیرمانچېنېدا دوتدو اجیر.
۱۰ کھنە استاد چو ورزیدە [و] چۆخ ماھر ایدی،

يئتجه گين قېلدي علاجهن دئيه سن ساحر ايدى.
واقعا اوز عملينده كيشى نقص ائيلمه دى،
بو قدر وصف ايله، صد حيف گئنه ايشلمه دى.
اولدو مأيوس ديگيرمانچي دئدى: «من گنديرم -
بو ديگيرماني سنه صدق ايله مخصوص ائديرم.»
ال چكيب گئتدى منى قويدو يئرینده نايب،
او ديگيرمانه من اوچ گون گنجه اولدوم صاحب.
از وئره نده دنيى قالخدي گوگه گرد غبار،
چوخ وئرن دمه ياتاردې منى قويدو ناچار.
۱۵ دنى چوخ از ايدى گوردوم توز ائدير آرتبردېم،
ريسمان كهنه ايدى غيضا ايله چكديم قېردېم.
شور حشر اولدو ديگيرماندا چراغ اولدو خموش،

یولداشېم دوردو هراسان یوخودان ائتدی خروش.

دئدی: «یولداش، مگر اولدو قیامت برپا -
یا بیزی دوتماق اوچون گیردی دگیرمانه وَا؟»
دن اونا اون دنه مخروج ایدی ییغدیم چووالا،
یوکلهدیم ائششگه یولداشا دئدیم: «دور قووالا!»

سپیل غم داشدی بو ائتاده نه طوفان اولدو،
یول کسیلدی ایشیمیز ناله و افغان اولدو.

۲۰ قایدېب کنج دگیرمانه گئنه زار [و] ملول،

کی بو اشعارې دئمەک فکرینه اولدوم مشغول.

او دگیرمانې گوروم حق اوزو ویران ائله سین،
صاحبین سائل نان از درِ دونان ائله سین.

چاره ی دزدی دگیرمان کیمی نایاب اولسون،

داداشې میرزا حسین کیمی او دا باب
اؤلسون.

آلتې آی باتدې سسیم، گئتمه دی سینهمدن کیر،
اؤسگورن وقته گلیر آغزېما بیر کونده خیمر.

بیر قیاس ائیله بو دارلېقدا آغزدان بو قدر،
اون گئنده او دگیرمان باجاسېندان نه گئدر!

۲۵ بیلیمیرم کیم نه گورؤبدور بو بلالار منده،
تاپیرې گاهی دگیرماندا گھی خرمنده.

خرمن

مفعول فاعلاتن مفعول فاعلاتن

(مضارع مثنى اِخْرَبَ / --- .--- .--- .---)

۱ یاران، منی گتیرمیش تنگه بلای خرمن،

بیر یان غمِ زمانه، بیر یان جفای خرمن.

۲ مشهودور کی بی رنج عالمده گنج اولماز،

بو رمزی بیلمه‌ین کس بس نکته‌سنج اولماز.

بس حکمت ایله رنجین محصولی رنج اولماز،

من رنج چکدیم آخر گوردوم جفای خرمن.

۳ دۆشدۆ بلایه باشیم چکدیم نه قدر ذلت،
اۆچ آی تمام قالدیم اهل و عیاله حسرت.
ای بینوا رعیت، مندن سنه وصیت،
چکمه بو قدر ذلت ائتمه بنای خرمن.

۴ هرزه چپخاندا کۆشن دۆنمۆشدۆ کر بلایه،
بیچاره رنجبرلر وئرمیش صدا صدایه،
خرمنده یالوار برلار اول شمر بی حیایه،
یئردن گوگه چپخاردی هر دم صدای خرمن.

۵ چۆن خرمنی احاطه ائتمیشدی بو ستمگر،
گویا کی خیمه گاهی ائیلیب احاطه لشکر.
اؤد دوتدو خیمه لر تک خرمنده کی کۆلشیر،
گئتسین انوینده رنجبر دوتسون عزای خرمن.

۶ بېر كنده بار الها سگگيز مباشر اولماز،
بېر جمداك اوسته سگگيز آج ايت معاشر اولماز.
عثمان بولارا دوققوز بوبكر عاشر اولماز،
ايمان [وا] دين وئريرلر بولار براي خرمن.

۷ اربابه بېر دئيهن يوخ بولار نه ماجرادېر،
بېز بينوايه آخر بو ظلم نه روادېر؟
گل بېر زفوز ايچينده گور نه خدا خدادېر،
بېر خرمنه اوتورتدون سگگيز سوپاي خرمن.

۸ وئردين اجاره كندی دورد ايل بو قوم دونه،
بو سال اوليندير اولسون سنه نمونه.
دوردونجو ايل گوره رسن كندين بېر اوزگه گونه،
زارعلرين تماما اولموش گداي خرمن.

۹ بېر خرمينيم وار ايدى اولدو ستمله پامال،
اؤن خروار ائيله ميشدى هرزىنى كېلا زىنال؟
سايپندا يۇخ اونون تك ديوت چال سققال،
هرازلبق گه ائيلر، گه ادعاى خرمن.

۱۰ حاجى على ... بدتردى اللى پايه،
يۇخ اعتقادې هرگز اول ناكسين خدايه.
حاجى تقى آپارېر زوآرى كربلايه،
زوآرى قېشدا سويسون ظلم ايله ياي خرمن.

۱۱ گويا ائدييله كندى حاجى على يه تسليم،
يابو كيمي خورولدار هئچ گورمؤيؤبدؤ تعليم.
سؤيلهر مباشرم من سيزدندى جمله خرچيم،
بو درد اولوب اوڤره كده هم ماوراي خرمن.

۱۲ گه شمره یالوار بَر دِ بَم، گاهی دا ابن غیره،
گه ابن سعد دونه، گه مارد شیریه.
گاهی سنان بی دین، گه کوفه ده امیره،
القصه طول تاپدی بو ماجرای خرمن.

۱۳ سگگیز نفر ایچینده نایب دیر بیرجه سالم،
انصاف رحمی چوخدور اولماز معین ظالم.
وصفینی چوخ یازاردیم خرمنده یوخ مجالیم،
اؤل بینوا مقصر، من مبتلای خرمن.

۱۴ بازاردان گئچنده سؤیله ردی اهل بازار،
خرمن نجه اولدو قطع ائت بسدیر بو امری قورتار؟
آز قالدی کۆچه لرده داشا باسا اوشاقلار،
گۆردۆلر بس اوجالمېش مندن صدای خرمن.

۱۵ ال چکمه ديلر مندن چۆن لاعلاج قالدېم،
چېخدي چۆره ک يادېمدان غيضيمنن آج قالدېم.
غم آتشيئين اۆسته من مثل ساج قالدېم،
قاچدېم زنوزه اتنديم الدن رهاي خرمن.

۱۶ دارالعمارہ ايچره شورايه جمع اولورلار،
هر هاردا عاجز اولسا فکر ائيله ييب تاپرلار.
بازار ايچينده خلقيين انگيني سبندېر بلار،
منده قاچېب او تايه يازدېم هجاي خرمن.

۱۷ آغ سققالبن اولايدي گر نفعي اهل دينه،
حق بير نظر تيکردي جنتده مؤمينه،
گۆردۆ اولوبلار عادي ايذاي مسلمينه،

باشلارلار خلقی گۆرچک چۆن [و] چرای خرمن.

۱۸ گۆردۆم کی یوخذو چاره سرکاره راضی اۆلدوم،
مستقبلی ده گۆرۆردۆم چۆن فعل ماضی اۆلدوم.
یازدیم اجاره نامه چرچدا قاضی اۆلدوم،
دارالقضادم اۆلدو محنت سرای خرمن.

۱۹ یئل گلمه دی بئش اؤن گۆن خرمنده زار قالدیم،
قورتولدو قند [و] چاییم درده دچار قالدیم.
خرمن تمامه یئندی اۆتدوم حساب گۆردۆم،
اۆلدو اؤن آلتی خروار خیلی عجاب گۆردۆم.
فکر ائیلهدیم کی بلکه خرمنده خواب گۆردۆم،
گۆردۆم کۆزه ر قالبیدپر هر یئرده جای خرمن.

۲۰ اۆل گۆن هوا دوتولدو شدتله یاغدې باران،

قالدې كۆزەر من اولدوم مبهوت [و] مات [و] حيران.
قالدېم سامان ايچينده چيگنيمده بيرجه يۇرغان،
بۇيله اولورموش آخري يا رب، جزاي خرمن.

۲۱ آخر كۆزەر دۇيگۆلدۆ وئرديم يئله سؤورودوم،
گۆردۆم زيانمېز وار بير پونزات قؤورودوم.
قېلدېم نماز توبه اۆز قېلهيه چؤوؤردۆم،
عهد ائيلهديم كي دؤگمؤم بوندان سواي خرمن.

۲۲ بو خرمنه گلندن هئج قليم اولمويوب شاد،
جبار عمو ائدهردى صبح اچپلانجا فرياد.
اول باعئين ائدهيدى حق خانه سيني برباد،
اهلى عيالى گلسين آلسېنلا پاي خرمن.

۲۳ اۆلساییدی آدم، آدم ائتمزدی ترک ادبی،
بو زحمت ایله نسلی بوغدا یئمزدی اصلا،
ای کاش اۆلایدی آدم هئچ دؤغمویایدی حوّا،
دنیا دا اۆلمویایدی هئچ ابتدای خرمن.

۲۴ آخر کلامی سن ذکر ائيله جمله اوقات،
رنجبر ائوه گئندده آپاربر ایکی سوقات:
قارسیقدا تحفه قیلچیق سققالدا سرکه قات قات،؟
اۆلدور کی عورش ائیلر جانبن فدای خرمن.

۲۵ من ذاکر حسینم یوخ منده رعب حاکیم،
اول شاهه خدمت ائسم اوندان گلهر خوراکیم.
عالم مباشر اۆلسون یوخ ذره قدری باکیم،
... گلن ایل گۆرسۆنله جای خرمن.

۲۶ سال ہزار و سیصد و ہفدہدہ یازدی خالہ،
بو نامہنی کی عبرت اولسون خواص و عامہ،
ظنیم بودور کی ظالم ہنچ یتتمہسین مرامہ،
آخردہ انتقامین ائیلر خدای خرمن.

قضا سنگی

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

(هزج مئمن سالم / - - - - -)

۱ حصارِ سیب اول چوخ بلند آخرده پست اولدو،
قضا سنگی یئتیب چوخ شیشه‌ای دیلر شکست اولدو.

۲ فقیرین آهی گاهی سرد اولور گاهی توکؤر آتش،
گؤره سودا جفانی صاحبینده دابه‌ی سرکش.
بو ایل سیب ایچره یخ تولید قیلدی سردیمیش بی‌غش،
یقیناً عین فاحش واردی بو سوداده بل افحش،

نباته نۆلدو كيم هر دم حَجاره پاى بست اۆلدو.
دوتوب آخرده چاه غبغب ايچره پاى بست اۆلدو،
قبول و رده بو اندازه چون روز الست اۆلدو،

۳ ازل گۆن سيب تك اشجار سيبى سرخرو گۆردۆم،
اؤديب **مجنون** كيمي **ليلي** سراغين كو به كو
گۆردۆم،

باخېب رخسارېنا مانند بلبل نغمه گو گۆردۆم،
فناى محض اۆلوب خال و خطه غبغب پرست اۆلدو.

۴ گتيردى تا اله محبوبيني محجوب ساخلاردې،
سالېب انباره تا حاصل اؤلا مطلوب ساخلاردې،
غرض كيم لشكر سرما يئتينيجه خوب ساخلاردې.
اچېب يغمايه ال سرما بولاردان پيشدست اۆلدو.

۵ سنه ترکی دئییر باش تابمایپر چون آلمانې تۆكدۆن،
چوالېن نئچه سین باغدا تیکیب انبارېدا سؤكدۆن،
مبادا چشم نامحرم گۆره لفافییه بؤكدۆن،
قصاصه آچدی ال پیل قضا مخمور و مست اۆلدو.

۶ متاع غم آچیلدی کوچ ائدن دم لشکر سرما،
دوتولدو بار محنت هر دیاره باشلانېب سودا،
دئمه کیم دسته ی شبخون دوتوب هر یئرلری یکجا،
اورولدو زخم زخم اوستن مریضه زار و خست اۆلدو.

۷ گئنه باغ صاحبی ائیلر تصور باغې تۆر وپردې،
بو آتش عمدہ مستأجرلرین قلبینی یاندېردې،
بیر عباسی آلب بېچاره بیر دستمالی دۆلدوردی،
آدی تاجر اۆزؤ مفلسلر ایله هم نشست اۆلدو.

- ۸ اجاره ائيلهين گون استخاره ائتمدى اصلا،
توکلدن اوروب دم، اولدولار سرگرم و بی پروا.
ولی ایمدی گزه قرآن الینده، آختار بر ملا،
کناره قويدو اؤز تدبيرینی قرآن پرست اولدو.
- ۹ قصادان بيرجه امید ائندی بير سودای بی زحمت،
وئریب اؤن بیر تومن خروارینه حمل ائندی با سرعت،
فروشه تئز یئتیردی وئرمه دی امثالینه فرصت،
آلب بیر از مالی عید ایچین چالاک و چست اولدو.
- ۱۰ خموش اولما برادر اول قدر تقدیرینه تسلیم،
مراعات ائتمه یک مور ضعیفین حالین آل تعلیم،
دئمه چون و چرا، گورسن گدا دستینده زر و سیم،
نچون چوخ هستلر نابود اولوب، نابود هست اولدو.

کندلی^۶

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

(هزج مثنیٰ سالم / -..... -.....)

۱ گتیردی شاعرا هجویین - زنوز/ - بیر نفر کندلی،
قولاق آس گۆرننجه وئرمیش جوابین مختصر کندلی.
قولاق آس سن بو ابیاته، اؤزۆن تصدیق ائده رسن کیم -
کسیب مین نره خر شهری سؤزۆن، بیر شیر نر کندلی.
پیشیک بامه چپخاندا باتپر برسبز رختخوابیزی،

^۶ پاسخ ملا عباس افتخار زنوزی به هجویه‌ی حکیم لعلی.

یاتار آسوده ائتمز کیمسه دن خوف و خطر کندلی.

خز سنجابدان پالتو گئیهرسبز اؤزگه مالپندان،
لباس پشم اؤز کسب حالپندان گئیهر کندلی.

۵ بایات سنگک یئمکدن رنگ رویوز زرنپخا بنزه،
ئیهر قایماق ایله خامه چوره ک، شام و سحر کندلی.

ئیهر سیب ایله انگور و انارپن فرد اعلاسن،
خیار و زرده و قوز، شهره حمل و نقل ائدهر کندلی.

گئچه هشتاد ایل عمرؤزدن خروس باز یا کی قوش بازسبز،
قویوندان سؤز دئمیش **موسی**، خدایه چون سؤیه
کندلی.

اوزون ساقال یالاندان اهل شهرین زعمینه گتتمیش،
اؤدور کی اسفل اعضاسپنا ساقال قویار کندلی.

بئله معلوم اولور كند اهلينه توهين ائديب لعلی،
اودور كييم بير بئله يازميش جوابين چوخ بتر كندلی.
۱۰ حسینین باشپنی كسدى جدایه ووردو شهر اهلی،
قاباغیندا شهید اولدو یئنه بیر بئش نفر كندلی.
مثلدیر کی: «ایلانین قویروغون باسان سنی سانجار،»
سبب اولدور کی شهر اهلینی پیس ائتمیش ثمر كندلی.
دئمه زدی بو قدر هجوی زوزلو، شهری
حاققیندا،
یقینیدیر کی، مجبوراً دئییدی بیر نفر كندلی.

در مدح دهاتی گفته^۷

مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن مفاعیلن

(هزج مثنوی سالم / - - - - -)

۱ نه شیرینسن، سنه قربان اولوم، ای لب شکر کندلی،
سنی هر کیمسه گورسه، دین و دنیا دان کئچر، کندلی!
بوؤوک خبط ائتمیشم کندلیلرین هجوینده الحق من،
منیم بختیم یاتیب بو بارده، ای بختور کندلی!

^۷ حکیم لعلی پس از دریافت جوابیه‌ی افتخار زنوزی، از سرودن هجویه پشیمان شده، این مدحیه را سروده و آن را به افتخار زنوزی ارسال داشته است.

چېخا گر بیر سنین تک شوخ شهر آشوب هر کتدن،
یئری وار افتخار ائتسه تمام شهره هر کندلی.

نه بو سیماده انسان، نه مَلکده بئيله صورت وار،
نه کندلی صورت سیماده بیر قرص قمر کندلی.

یقین چؤللرده بیر آهو ایمیشسن بند و دام ایلن، ۵
دوتوب شهره گتیرمیشلر سنی صیادلر کندلی.

بو نه هنگامه دیر گۆر دۆلدوروب اوصافی تبریزی،
سالپب حُسنيله مین آشوب شهره بیر نفر کندلی.

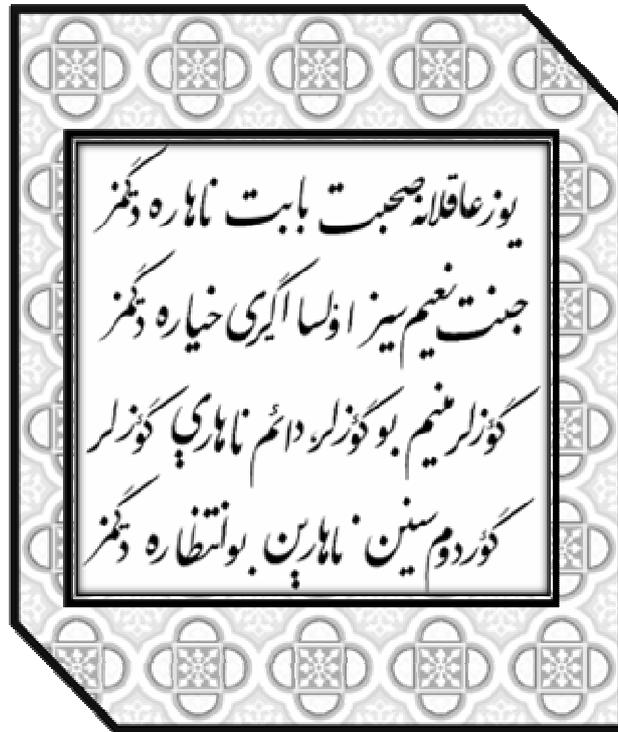
اؤلوم بو گۆزلرین قربانی آخر بو نئجه گۆزدور؟
کی گۆزدن قویمورو بو گۆز امان اهل نظر کندلی.

هامې خوبان شهرین تلخ اولوب اوقاتی بو سۆزدن،
گلیب کئندن دئیهنده بیر غریبه لب شکر کندلی.

اگرچه منده یوخدور شاهېمېز ساغ اولسون /یراندا،

من اوردان سیم و زر آلام سنه ای سیمیر کندلی!
۱۰ او شاهین سایه سینده بیرمی میلیون نفس راحتدیر،
اونا فرق ائیلهمز بیر شاعر ایلن بیر نفر کندلی.
اگر بو وعده یه بالفعل یوخدور صبر و تمکینین،
سنه بیر اؤزگه تدبیر ائیلهرم من دربه در کندلی.
... الدوله وار بیر راس وئرم یاخشی حیواندپر،
آپار ایشلت اونی هم دیل بیلر هم چوت سورهر کندلی.
اؤزوم آزمکده هرگز مثللی یوخدور /ارمنستان دا،
کئفی ساز اولسا بئش خرواری بیر گونده ازهر کندلی.
جمالین گر دئسن دؤشمز اله بیربئله انتیقه،
فرنگیلر اونی گویده قاپار ای بی خبر کندلی!

قوشا بیت

www.duzgun.ir

<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

www.duzgun.ir
<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

لغتجه

ارهواج: [م.] ərəvac نام	بیلوولوق: [م.] bilovluq نام
روستایی در اطراف زنوز.	نام محلی سنگلاخ بیرون
افحش: [تف.] فاحش تر،	شهر زنوز و دارای سنگ
آشکارتر.	سیاهی است که با آن چاقو
انتیقَه: [ص.] əntiqə	تیز می کنند.
عنتیغه، آنتیک.	پتک: [م.] pətək کندوی
انهار: [ج.] رودها.	عسل.
ایذا: [مص.] اذیت کردن،	پونزا: [م.] ponza واحد
آزار رساندن.	وزن، حدود نیم کیلو.
ایش ذغال اولماق:	تومرا: [م.] tumra نام
iş züğal olmaq [مص. مر.]	دشتی در اطراف زنوز.
کنایه از ناراست بودن کار.	تور وېرماق: tor vırmaq
بره گیر: [م.] bərəgir نام	[فع. مر.] شته زدن درختان.
آلتی در زنبورداری.	جمله خانا: cümlə xana
بیلدیر: [م.] bildir سال	[م.] نام روستایی در مسیر
گذشته.	تبریز - مرند.

قارسیق: qarسیq [ا.]. سطح شکم.	جهره: cəhrə [ا.]. چرخ نخریسی.
قېلچېق: qılçıq [ا.]. پرز و مویی که بر سنبله‌ی گندم است.	جېلقې: cılcı [ا.]. کلاهکی توری برای پوشش سر و صورت زنبورداران.
کۆزەر: közər [ا.]. گندم پیش از کوبیده شدن.	چاشپېر: çaşır [ا.]. علف عطری پاییزی، خوراک دام.
مواسات: [امص.]. یاری و کمک.	رحمانی: rəhmani [ا. م.]. نام بیلاقی در اطراف زنوز.
مۆشرۆف: müşrűf [ا. م.]. نام کوهی در اطراف زنوز.	زیره: zirə [ا. م.]. نام کوهی در اطراف زنوز.
هجا: [ا.]. هجو، دشنام.	زیره گیر: zirəgir [ا.]. نام آلتی در زنبورداری.
هرازلېق ائتمک: hərazlıq etmək [مص. مر.]. تخمین زدن و حدس زدن میزان محصول یک باغ.	عجاب: [ص.]. عجیب و شگفت‌انگیز.
	غیض: [امص.]. نقصان.

نشر تکدرخت منتشر کرده است:

دیوان اشعار ترکی
میرزا حسین جعفری زنوزی

متخلص به:

آذری

مقدمه، تصحیح و تحشیه:

دکتر حسین محمدزاده صدیق

۶۰

www.duzgun.ir

<http://hakimfuzuli.blogfa.com>

قیمت: ۵۰۰۰ تومان، قطع: وزیری، ۲۹۶ صفحه.